

Gaálné Kalydy Dóra

A magyarországi szakkönyvtárak előtt álló kihívások

A szakkönyvtárak körüli változások egyáltalán nem hatnak újdonságként a hazai szakemberek számára. Az országos könyvtári stratégia hiánya felhívja a figyelmet a külföldi szakmai szervezetek és nemzeti könyvtárak által kiadott stratégiákra, melyek iránymutatást adhatnak a hazai szakkönyvtáraknak is. Az elmúlt két évben számos jelentős esemény zajlott a hazai szakkönyvtárak területén, ahol már meghatározták a lehetséges fejlesztési irányokat. A cikk szerzője az európai és hazai iránymutatások alapján 9 trendet azonosít, melyek az elkövetkezendő időszakban hatással lesznek a hazai szakkönyvtárak munkájára, továbbá 13 könyvtári szakember segítségével rangsorba is állítja a trendeket.

Tárgyszavak: szakkönyvtár; tudományos könyvtár; könyvtárügy; stratégia

A hazai könyvtárügy egyre inkább érzi az országos könyvtári stratégia hiányát. Ma már azt boncolgatni felesleges, hogy hova lett az a szakmai anyag, amit a 2013-as egri Vándorgyűlésen *Sörény Edina*¹ akkori vezető tanácsos, (EMMI, Közgyűjteményi Főosztály, Könyvtári Osztály képviselője) vázolt a stratégia lehetséges prioritásairól. Ma inkább az előttünk álló kihívásokkal kell szembenézni.

Megvizsgálva néhány jelentős külföldi szakmai szervezet (LIBER, RLUK, SCOUNL, Deutscher Bibliotheksverband) stratégiáját, megfigyelhetjük a közös irányvonalakat. Látható, hogy a nyílt hozzáférés (Open Access) és a hozzá kapcsolódó területek: kutatási adatmenedzsment, kutatási adatok szolgáltatása, tudományos teljesítmény mérése ma már megkerülhetetlen.

A stratégiák másik jellemzője az oktatás hangsúlyozása. A tudományos szakkönyvtárak megváltozott közegben szolgáltatnak, új könyvtárosi készségekre van szükség. A könyvtárosképzés és továbbképzés megújítása, a változó szolgáltatásokhoz igazítása mindenhol jelen van, a könyvtárosképzés fontosságára a 2016-os IFLA trend 3. pontja is felhívta a figyelmünket.

Nem meglepő módon a digitalizálás és a digitalizálás által előtérbe kerülő (digitális kulturális örökség, digitális bölcsészet) területek a harmadik közös trend.

Hasonló képet mutat néhány európai nemzeti könyvtár vagy országos stratégia (Norvégia, Nagy-Britannia, Dánia, Hollandia, Szlovákia, Csehország, Lengyelország) is, kiegészítve az e-könyvek kölcsönzésével és az együttműködés hangsúlyozásával.

A külföldi jelenségeket nem szabad figyelmen kívül hagynunk, hiszen sok szempontból azonos hatások érik a hazai tudományos és szakkönyvtárakat, azonban mégsem lehet egy az egyben ráhúzni a magyar könyvtárügyre a külföldi trendeket, nem szabad elszakadni azoktól a hagyományoktól, amelyek a gyűjtemények feladatrendszerét alakították.

Nagyon nagy jelentőséget ítélek a hazai szakkönyvtárak és könyvtárosok közötti együttműködéseknek, összefogásoknak és diskurzusoknak. Mindegyik tudományos és szakkönyvtár egymástól függetlenül felismerte az információs technológia változásai okozta kihívást, közös cselekvésig azonban nem jutottunk el. 2016 novemberében *Monok István*, az MTA Könyvtár és Információs Központ főigazgatója kezdeményezte, hogy a tudományos és szakkönyvtáraknak összefogással, közös, együttműködésen alapuló újgenerációs felhőalapú könyvtári platformra kellene áttérni. A kezdeményezés eredményeként, a közösen kitűzött cél megfogalmazásként Szándéknyilatkozatot² írt alá a hazai tudományos és szakkönyvtári terület

13 könyvtárvezetője. Idő közben kormányhatározat született az *Országos Széchényi Könyvtár* informatikai fejlesztéséről, mely majd 10 milliárd forintot jelentett (1605/2016 (XI.8.))³ az országos feladatok megújítására, mely a Szándéknyilatkozatot aláíró könyvtárakat kellő optimizmussal töltötte el. Akkor többen úgy gondoltuk, hogy ez lehet az alapja a hazai kutatástámogatás könyvtári innovációjának. Ma már többen inkább pesszimisták eből a szempontból.

Ezt követően, 2017 tavaszán az IKSZ Tudományos és szakkönyvtári tagozat NKA-s támogatással három napos szemináriumot szervezett Mátraházán, *Tudományos könyvtárak fejlesztési perspektívái* címmel, mely hosszú idő után először lehetőséget teremtett a szakkönyvtári vezetőket foglalkoztató kérdések megvitatására, a tudományos könyvtári feladatokat ellátó intézmények közös célkitűzéseinek kidolgozására, a jelenleginél hatékonyabb együttműködési formák megtalálására. Összesen 29 könyvtárból 60 kolléga vett részt a workshopon, a jelen lévő könyvtárak vezetői⁴ állásfoglalást⁵ írtak alá a szakkönyvtárakat érintő kérdésekről, melyre stratégiai célkitűzéseként is tekinthetünk. Öt fejlesztési területet határoztak meg a szakkönyvtárak:

1. Országos Könyvtári Platform (OKP)

A 2016. december 7-én kelt Szándéknyilatkozathoz a workshopon jelenlévők is csatlakoztak, kiemelve, hogy az Országos Széchényi Könyvtár feladatait „csak elosztva, a tudományos és szakkönyvtárakkal való napi együttműködésben tudja megvalósítani”, melyhez soron kívüli költségvetési forrás szükséges.

2. Open Access (OA)

A tudományos és szakkönyvtárak képviselői a tudományos szakirodalom nyílt hozzáférhetősége érdekében jogszabályi támogatást sürgettek.

3. Képzés, továbbképzés

A tudományos és szakkönyvtári igényekre épülő felsőfokú szakképzést és megújuló, a napi munkafolyamatokat támogató továbbképzések kialakítását sürgették az aláírók, melyek az életpályamodellre vagy a közalkalmazottak jogállását érintő jogszabályokra építenek. A továbbképzések megvont finanszírozásának biztosítását szorgalmazták.

4. Az EMMI Könyvtári és Levéltári Osztályának megerősítése

Az IKSZ Tudományos és szakkönyvtárak tagozata aggodalmát fejezte ki az EMMI Könyvtári és Levéltári Osztály tevékenysége és csökkenő létszáma kapcsán. Emellett „konzultációs jogot

kér az adott könyvtárakat érintő jogszabályok, stratégiai célok és programok kidolgozása és megvalósítása kapcsán.”

5. Humánerőforrás

„Mindezen célok nem valósíthatók meg a humánerőforrás helyzetének rendezése nélkül ... és ehhez kapcsolódóan a bértábla újragondolása és rendezése.”

2018-ban ugyan rövidebb időre, de újra lehetősége volt az IKSZ TSZT tagkönyvtárak vezetőinek összejönni, *Kihívások, változások: A tudományos és szakkönyvtárak feladatai az európai trendek mentén* címmel gondoltuk át a szakkönyvtárak előtt álló kihívásokat. Az összejövétel végén megállapítottuk, hogy a tagkönyvtárak által előző évben megfogalmazott Állásfoglalás célkitűzéseiből kevés valósult meg, a terület érdekérvényesítése csekély. A megfogalmazott célkitűzések minden könyvtártípust érintenek, éppen ezért az együttműködést elsősorban szakmán belül kell kezdeni.

Szerencsére egyre több szakmai napot tartanak a szakkönyvtárak, ahol az ott dolgozó kollégák is tájékozódhatnak kifejezetten a tudományos és szakkönyvtári terület kihívásaival, változásaival. Ezek közül a *Szakkönyvtári Seregszemlét*⁶ emelném ki, melyre 2016 óta rendszeresen, minden évben sor kerül a KSH Könyvtár és az MKE Társadalomtudományi Szekció szervezésében. A rendezvény főszervezője, *Rózsa Dávid* (KSH Könyvtár) nemcsak a különböző szakkönyvtárak bemutatására és bemutatkozására törekszik, hanem igyekszik a legújabb szakmai aktualitásokat is közelebb hozni a hallgatósághoz. A 2018. március 6-án rendezett Seregszemlén előadást hallhattunk a nyílt hozzáférés gyakorlati megvalósíthatóságáról⁷ (*Dér Ádám*, MTA KIK), az információtechnológia legújabb vívmányairól, az Internet of Thingsről⁸ (*Zsömle Viktor*, SZIE EK) és többen között a BIBFRAME okozta feldolgozási kihívásokról⁹ (*Hubby Miklós*, PIM) is.

Az Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiuma 2018 áprilisban tette nyilvánossá *A felsőoktatási könyvtárak stratégiai fejlesztési irányai 2018–2023*¹⁰ című dokumentumot, mely a már számba vett külföldi és hazai célkitűzésekkel összhangban hasonló irányelveket fogalmazott meg a digitalizálás és digitális gyűjtemények fejlesztése, a nyílt hozzáférés (open access) és a könyvtárosképzés megújítása kapcsán.

A szakmai összejöveteleken számba vett irányok jól mutatják, hogy megérett a helyzet a változásra

és változtatásra. Sajnos ezeken a szakmai összefüggéseken a döntéshozókat vagy a szakterületért felelős minisztériumi referenseket ritkán lehet látni, vagy ha felkért előadók, akkor általában késve érkeznek és hamar távoznak. Az IKSZ TSZT által megfogalmazott Állásfoglalás külön kitért az EMMI Könyvtári és Levéltári Osztály megerősítésére, ebben a tekintetben nem hogy előrelépés, hanem visszalépés történt. Sajnos a könyvtári terület stratégiai döntéshozatali folyamata kikerült a szakmai környezetből.

Az eddigiekben röviden összefoglaltak alapján kilenc területet jelöltem meg, mely hazánkban befolyásolja a tudományos és szakkönyvtárak munkáját, még akkor is, ha sokszor úgy érezzük, hogy a kutatástámogatásra költött innovációs források hiánya miatt a pálya széléről drukkolunk a valóban játékban lévőknek. 13 könyvtári szakembert¹¹ – elsősorban országos szakkönyvtárak vezetőit – kérdeztem meg, mit gondolnak, milyen mértékben hatnak a szakkönyvtárak mindennapi életére az alábbi trendek:

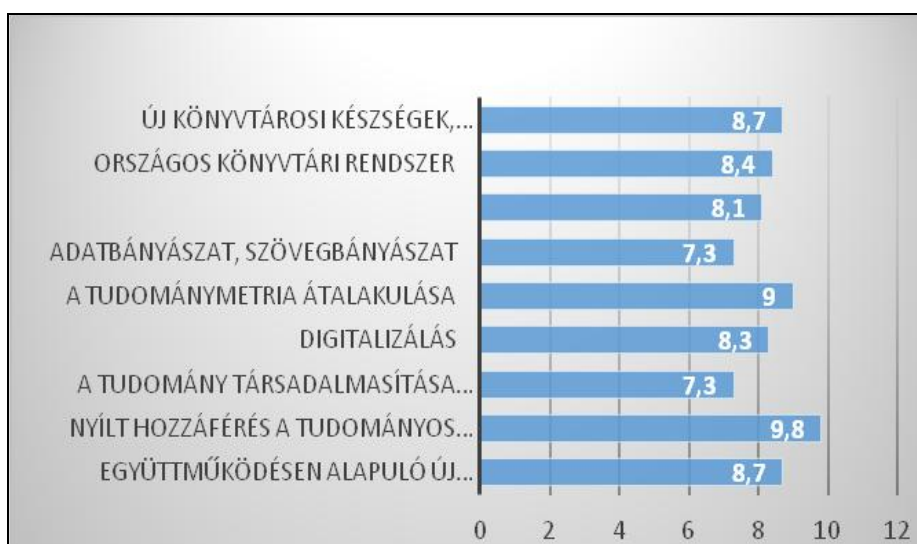
- Együttműködésen alapuló újgenerációs könyvtári platform bevezetése.
- Nyílt hozzáférés a tudományos publikációkhoz, adatokhoz – Open Access, Open Science, Open Data.
- A tudomány társadalmiasítása – citizen science.
- Digitalizálás.
- A tudománymetria átalakulása.
- Adatbányászat, szövegbányászat.
- A könyvtár hitelesítő szerepe – „hiteleshely”.

- Országos Könyvtári Rendszer.
- Új könyvtárosi készségek, kompetenciák.

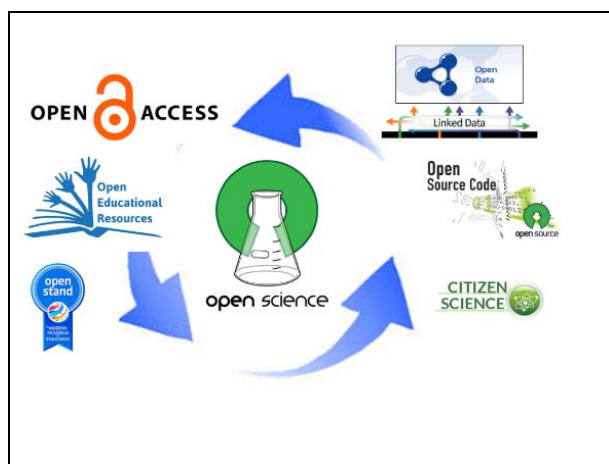
Kérdőíves felmérésben arra kértem a kollégákat, hogy osztályozzák 1-10 skálán (1- egyáltalán nem releváns, 10- nagyon releváns), hogy mennyire tartják fontosnak a hazai szakkönyvtárak életében a felsorolt trendeket (1. ábra). Nem feltétlenül rangsorolásról van szó, hiszen magam is úgy gondolom, hogy több irányvonal egyformán fontos lehet.

A vélemények alapján a szakkönyvtárakra leginkább ható trend a *nyílt hozzáférés* kihívásai. Tízes skálán átlagosan 9,8 pontot ért el, 9-nél kevesebb pontot egy szakember sem adott. Ez jelzés értékű. Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az országos szakkönyvtárakat másképpen érinti ez a trend, mint az egyetemi könyvtárakat, sokkal inkább az OA-források felkutatása, az információszolgáltatás oldaláról közelíthetik meg a kérdést.

A nyílt hozzáférés a paradigmaváltás egyik sarokköve. A nyílt hozzáférés újabb és újabb kérdéseket generál és úgy tűnik ez egy ideig még így is lesz. Először csak a folyóiratok és cikkek nyílt hozzáféréséről beszéltünk, aztán kibontakozott a nyílt tudomány (open science), ami magában foglalja a nyílt adatokat (open data), nyílt forráskódokat (open source), a nyílt módszertant (open methodology), a nyílt szakmai bírálatot (open peer review), a nyílt hozzáférést (open access) és a nyílt oktatási forrásokat (open educational resources) (2. ábra).

1. ábra A trendek hatásai a hazai szakkönyvtárakra

2. ábra Open Science

forrás: <http://www.sci-gaia.eu/osp-enab/>

Jó lenne országos képet kapnunk a nyílt hozzáférésű publikációkról és a kifizetett APC-ről (cikkszerkesztési díjról). A kiadói nyílt hozzáférésű folyóiratok kapcsán (gold open access) nagy áttörés Magyarországon, hogy a konzorciumi alapokon működő *Elektronikus Információs szolgáltatás (EISZ) Nemzeti Program* már nem hagyományos licencszerződéseket, hanem úgynevezett „read and publish” szerződéseket köt, mely magában foglalja az előfizetett tartalmakat és nyílt publikációs lehetőséget az előfizető tagintézmények oktatóinak és kutatóinak. 2018 első félévében az MTA Könyvtár és Információs Központban működő EISZ Titkárság read and publish szerződést kötött először a *Taylor and Francis* kiadóval¹² majd ezt követően a *De Gruyter* kiadóval¹³.

Országos szinten lenne szükség OA-irányelvre¹⁴, Nagy-Britániában¹⁵ már 2012-ben volt politikai határozat erre nézve. A Magyar Tudományos Akadémiának is 2012 óta van Open Access határozata, melyet 24/2016. (VII. 15.) számú elnöki határozattal módosítottak¹⁶, azonban országos szinten is fontos lenne meghatározni az OA-politikát, melyet a 2017-es mátraházi IKSZ workshopon is szorgalmaztak a jelenlévő könyvtárvezetők. Az időközben megszűnt *Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Hivatal* (NKFIH) elnöke, *Pálinkás József* külön munkabizottságot hozott létre, hogy rögzítsék a hazai „A nyílt hozzáférés alapelvei”-t. A munkába bevonta az országos szakkönyvtárak képviselőit is. Csak remélni tudjuk, hogy nem volt hiábavaló munka, hiszen az elkészült dokumentum jelentős szerepet juttat a szakkönyvtáraknak nem csupán az OA kommunikációjában, de végrehajtásában is;

a hozzáférés, és az archiválás feladatait csaknem kizárólag nekik.

Az Open Science mozgalom különböző változásokat generál nemcsak a kutatói szférában (pl.: tudománymetria, tudomány társadalmisítása stb.), de új könyvtári munkafolyamatok és munkakörök is keletkeznek, ilyen például a data librarian¹⁷ – adatkönyvtáros, de a szakirodalomban sokszor láthatjuk a data researcher, vagy data curator megnevezést is.

Teljesen meglepő módon a szakemberek általi pontozás átlaga alapján a második legerősebb trend a *tudománymetria átalakulása*.

Számomra is meglepő eredmény, bár rendkívül sokat foglalkozik a témával a „szakbeszéd”, de az országos szakkönyvtárak munkájára gyakorolt hatása véleményem szerint még nem látható. Leginkább a *Magyar Tudományos Művek Tára* (MTMT) kapcsán kerül szóba. Elképzelhető, hogy azért kapott magas pontszámot, mert még a szakemberek számára is kérdés, hogy hogyan változik a tudományos eredmények mérése. Annak ellenére, hogy ma már egyre többen – még a természettudósok közül is – felismerték, hogy a tudományos mérés jelenlegi mechanizmusai nem mutatnak reális eredményeket, a rendszer nehezen változtatható, mert üzleti alapon nyugszik. A tudománymetria nem a kutatói teljesítményértékelés eszköze, hanem ahogy a *Scientometrics* folyóirat borítóján olvasható: „a tudományos kommunikáció kvantitatív vizsgálata”, azok a mutatók, amelyeket egy folyóirat adott időszakában megjelent cikkeinek átlagos idézettségét mutatják, nem használhatók kutatói teljesítményértékelésre.

Az OA kérdése nagyban összefügg a tudománymetria megújításának kérdésével, mivel a mostani szisztéma a (profitorientált) kiadóknak kedvez, és olyan ördögi kör, amiből csak úgy lehet kiszállni, ha a tudományt gyártók döntenek erről. Amíg bizonyos területeken lévő kutatóknak érdeke a magas impaktfaktorú folyóiratokban való publikálás, amíg az ezekben való publikálás a tudományos előmenetelük feltétele, nem lesz elmozdulás. Vannak próbálkozások, már többféle mérőszámmal és mutatóval dolgoznak a tudományelemzők, az impaktfaktoron kívül használják az idézettségen alapuló Hirsch-féle h-indexet is. A nyílt hozzáférésű folyóiratokat ritkán veszi fel a *Web of Science* vagy a *Scopus*, jellemzően csak a nagy kiadók által kiadott OA-folyóiratokat.

Könyvtári területen nekünk inkább dolgozni kell a tudománymetria által szolgáltatott adatokkal, nem gondolom, hogy befolyásolni tudnánk az átalakulást, bár a LIBER stratégiájában¹⁸ célul tűzte ki, sőt még munkacsoportot is hozott létre az együttműködésre, és az új mérés kidolgozásában való részvételre. Véleményem szerint a tudománymetria átalakulása befolyásolni fogja a munkánkat, de sokkal inkább olyan módon, hogy alkalmazkodniuk kell a könyvtáraknak és könyvtárosoknak, meg kell tanulni az új mutatók alkalmazását, illetve a meglévő rendszereinket, az új követelményeknek megfelelően kell átalakítani.

A következő területek, amelyek a szakkönyvtárak mindennapjait befolyásolják az új könyvtárosi készségek és kompetenciák, és az együttműködésen alapuló felhőalapú platform.

Mind a két terület átlagosan 8,7 pontot kapott.

Az új könyvtárosi készségek és kompetenciák trendjére a legalacsonyabb érték a 7 pont, míg 10 pontot 7 kolléga adott.

Kulcsfontosságú kérdés a könyvtárosokra váró kihívásokat szem előtt tartani, intézményeink működése múlik a kollégák naprakész felkészültségén. A szakkönyvtárakban dolgozó könyvtárosok képzését és folyamatosan megújuló továbbképzését elsődleges és kiemelkedő feladatnak látom. A kérdés megkerülhetetlen. Csak akkor tudjuk megvalósítani az újgenerációs platformra való átállást, az OA adta kihívásokat, ha a kollégák felkészültsége összhangba kerül a feladatokkal. A szakkönyvtárakban lévő újabb és újabb feladatok más kompetenciákat és készségeket várnak el a könyvtárosoktól, mint a közkönyvtárakban dolgozóktól. Egyáltalán nem minőségi különbségről van szó, hanem a feladatok okozta különbségekről; eddig is voltak különbözőségek, de a két könyvtártípus között egyszerűbb volt az átjárás. A felgyorsult technikai fejlődéssel együtt jár a felgyorsult információszolgáltatás, a hazai könyvtárosok sokszor csak loholnak az új technikai bravúrok után.

A szakkönyvtári vezetők mostani pontozása mellett nem szabad elfelejtenünk azt sem, hogy a 2017. április 26-28-án zajlott mátraházi Szakkönyvtári workshop egyik kiemelkedő témája volt a humán erőforrás-fejlesztés. Az összejövétel végén konszenzussal összeállított *Állásfoglalás*, melyet 23 könyvtár vezetője aláírt, leszögezi, hogy az új kompetenciák elsajátítása csak a felsőfokú könyvtáros képzés és az akkreditált képzések megújítá-

sával lehetséges. A szakma kérése egy részről meghallgatásra talált, egy új, kifejezetten a szakkönyvtárakban dolgozó kollégáknak szóló képzést már akkreditált a *Könyvtári Intézet Oktatási és Humán erőforrás-fejlesztési Osztálya* 2018 folyamán az MTA Könyvtár és Információs Központ támogatásával. A *Kutatástámogatás könyvtári környezetben. Szakirodalmi, tudománymetriai és statisztikai adatbázis-használat* elnevezésű képzésben az EISZ kínálta adatbázisok mentén éppen a jelenleg vizsgált témák kerülnek szóba, mint a nyílt hozzáférés által felvetett kérdések, parazita folyóiratok szűrése, APC-díjak, szerzői jogok, szerzői azonosítók, cikkazonosítók, folyóirat-azonosítók, tudománymetria alapkérdései.

Előrelépésnek tekintem a 150/1992. (XI. 20.) Korm. Rendelet (a közalkalmazottak jogállásáról) 2017. évi módosítását, melyben éppen a szakkönyvtári terület véleménye alapján az új könyvtári szakmai munkakörök kialakítása és megnevezése kapcsán felvették a *digitális tartalomfejlesztő* munkakört is.

Azonban számos tennivaló akad még. A tudományos és szakkönyvtárakat érintő változások további új készségeket és kompetenciákat kívánnak meg a könyvtárosoktól. Már előre látható, hogy országos átképzésre lesz szükség a feldolgozás területén, mivel az eddigi szabványok helyett a linked data jellegű feldolgozás kerül előtérbe. A már említett adatkönyvtáros (data librarian, data curator) új feladatai nyilván kapcsolódnak az eddigi munkakörökhöz, de mégis más jellegű adatokat kell megtalálni, gyűjteni, rendezni és szolgáltatni. A sokrétű feladatok specializációt igényelnek, nem tudhat mindenki mindent, azonban a felsőoktatási képzések akkreditációja túl lassan reagál a könyvtárakban történő változásokra. Alapvető fontosságú lenne a *Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság* (MAB) részéről annak elfogadása, hogy a könyvtáros képzés (de ide sorolható a levéltáros, muzeológus is) esetén lehessen gyakorlati szakember (könyvtárban dolgozó könyvtáros) főtárgyfelelős, adott esetben szakirányfelelős is. Ha ezt nem teszi a MAB lehetővé, akkor a képzések teljesen elszakadnak a valóságtól: a legtöbb esetben a leendő könyvtárosokat ma olyanok képzik, akiknek nincs valós, gyakorlati rálátása arra, hogy mit is jelent egy könyvtár a 21. század elején.

Az együttműködésen alapuló felhőalapú könyvtári platform mint könyvtárainkra ható trend szintén magas pontszámot kapott, 8,7-et. Nem véletlenül választottam szét az *Országos Könyvtári Rend-*

szertől, bár az OKR-nek része lenne egy könyvtári platform, de olyan megoldással is számolnunk kell és lehet, hogy a tudományos szakkönyvtárak (ebben az esetben az egyetemi könyvtárakat is ide sorolom) nem az OKR adta könyvtári platformot választják, hanem közösen egy másik szolgáltató és rendszer kínálta lehetőséggel élnek. A magas pontszám arra enged következtetni, hogy ez a változás a küszöbön áll, lélekben készek a könyvtárak a váltásra, de az egyes intézmények a költségvetésükből nem tudják megfizetni sem az implementálást, sem a fenntartást, erre külön keretet kell biztosítani a kutatástámogató hivataloknak. A különböző szintű lobbitevékenység elindult, de változást akkor fogunk csak elérni, ha a politika is felismeri a szakkönyvtárak által „termelt” hozzáadott értéket. A különböző fenntartókhoz tartozó országos szakkönyvtáraknak együtt kell működniük, erőforrásaikat be kell adniuk a közösbe, hogy teljesítményük látható legyen a politikum számára. Ez verseny, mégpedig éles verseny a forintokért. Nem szabad abba a hibába esniük a szakkönyvtáraknak, hogy a közkönyvtári rendszerrel állítják magukat szembe, nem viszonyítani kell, hanem felmutatni az eredményeket, a mostani trendek, élükön a nyílt hozzáféréssel olyan lehet, amitől láthatóbbak lesznek a szakkönyvtári tevékenységek. A politikumnak pedig látnia kell, hogy nemcsak a számokban kifejezett eredmények a fontosak, hanem a szellemi teljesítmény is.

Az együttműködésen nagyon nagy hangsúly van. Összefogással, hálózatban gondolkodással, közös munkával kell a kutatókat támogatnunk. A holland nemzeti könyvtár stratégiájának a címe: *The power of our network*¹⁹. A magyar könyvtári stratégiának lehetne az a címe, hogy *The network is our power*, azaz A hálózat az erőnk.²⁰

Az Országos Könyvtári Rendszer szakkönyvtárakra gyakorolt hatása 8.4 pontot kapott a szakemberektől. A megkérdezettek pontosan tudják, hogy a nemzeti könyvtár fejlesztési projektje sok kérdést el fog dönteni. Voltak már ilyen vízváltások a modernkori magyar könyvtártörténetben, éppen ezért a szakkönyvtárak kivárnak. Jelen cikk írásának időpontjában még nem lehet tudni, hogy hogyan alakul az Országos Széchényi Könyvtár és a Kormányzati Informatikai Fejlesztési Ügynökség (KIFÜ) által kiírt közbeszerzés. Nagy a csend az OKR-projekt körül, talán túl nagy is.

Véleményem szerint az lenne jó megoldás, ha már egy kész rendszert venne meg az ország, és azokat a részfeladatokat, melyekhez nincs nemzetközi

fejlesztés magyar kis- és középvállalkozók bevonásával valósítanák meg. Jelenleg egyetlen szolgáltató nyújt megbízható újgenerációs felhőalapú rendszert, ez pedig a Proquest csoport Ex-Libris cége az ALMA nevű platformmal. A cég számos referenciával bír, több amerikai campus szolgáltatója, legutóbb Oxford és Cambridge egyetemei álltak át, sőt júliusi hír, hogy a keleti blokk országai közül először Lengyelország nemzeti könyvtára²¹ és a hozzá kapcsolódó konzorcium áll át az Ex Libris kínálta platformra. Európában szinte elsőprő sikere van az új könyvtári szolgáltatási platformok területén, elsőik között állt át Norvégia, Ausztria és Wales.

Túlzás lenne jóslásokba bocsátkozni az Országos Könyvtári Rendszer kapcsán. Meglátjuk, innen ez már kevésbé szakmai kérdés.

Éles különbségek, markáns eltérések nincsenek az átlagértékek között, a *digitalizálás*, mint a szakkönyvtárakra ható trend 8,3 átlagpontot kapott.

A digitalizálás sok szempontból érzékeny kérdés, elsősorban azért, mert senki nem lát tisztán, hogy kinek mi a feladata, ugyanakkor valamilyen szinten mindenki foglalkozik digitalizálással. Elég ránézni a Hungaricana portálra, majd 11 millió tétel között kereshetünk, múzeumok, levéltárak és könyvtárak digitalizált dokumentumai találhatóak meg az oldalon. Az NKA támogatásával elkészült digitalizálások mellett számos intézmény itt helyezi el (a saját oldalai mellett, nagyon helyesen) az elektronikusan elérhető dokumentumokat. Jó példája annak, hogy törvény, kormányrendelet és bármilyen más jogszabály nélkül is pontosan tudják a közgyűjtemények, hogy hogyan kell megőrizni és közzé tenni a közkinccset. A digitalizálás esetében fontos, hogy egyszer digitalizáljunk, kerüljük a redundanciát, de a visszakeresésnél éppen az a jó, ha több helyen, különböző módon és keresési technikákkal elérhetőek ugyanazok a tartalmak.

A Közgyűjteményi Digitalizálási Stratégiát, melynek könyvtári oldalról az Országos Széchényi Könyvtár az aggregátora, a kormány elfogadta a 1404/2017. (VI.28.) Korm. határozatával²². Ebben *Közgyűjteményi Digitalizálási Kollégium* felállításáról határoztak, a 2017. november 28-29-én tartott Múzeum@Digit konferencián²³ elhangzottak szerint a Kollégium felállt, de az összetétele nem ismert (számomra). A Digitalizálási Stratégia pályázati rendszerben képzeli a szisztematikus digitalizálást, azonban a Közgyűjteményi Digitalizálási Kollégium kezébe adná a döntést. Úgy gondolom,

hogy a pályázat nem biztosítja a teljeskörű országos digitalizálást, hiszen mindig vannak aktívabban és kevésbé lelkesen pályázók. A Közgyűteményi Digitalizálási Kollégiumnak sokkal inkább az lenne a feladata, hogy meghatározza a digitalizálendő dokumentumok körét és prioritását, melyben elsődleges szempont a kulturális örökség digitális megőrzése és digitális közzététele. Mindenképpen fontosnak tartom a szakkönyvtárak, ezen belül az egyházi gyűjtemények is, egyetemi könyvtárak és a megyei hatókörű városi könyvtárak (helytörténeti gyűjteményük okán) együttműködését a digitalizálás területén (is). A Hungaricana portál most már megkerülhetetlen közkinccs, mely ingyenesen hozzáférhető bárhol, fontos ennek a portálnak a bővítése és fejlesztése, és az ezen az oldalon található dokumentumok összekapcsolása az Országos Könyvtári Rendszerrel. Fontos megemlítenünk az *Arcanum Adatbázis Kft. Arcanum Digitális Tudománytár (ADT)* gyűjteményét, mely már több mint 15 millió oldal magyar tudományos és kulturális tartalommal rendelkezik. Az Elektronikus Információszolgáltatás (EISZ) Nemzeti Program keretében jelenleg 100%-os állami támogatottságot élvez. A konzorciumhoz csatlakozók a rendszerhasználati díj befizetésével ingyenesen²⁴ férnek hozzá az ADT tartalmihoz. Az EISZ honlapján²⁵ lévő információk szerint 176 intézmény (valójában 188 intézmény, mert a Magyar Tudományos Akadémia egy előfizetőként jelenik meg, de 12 kutatóintézetet és az Akadémiai Könyvtárat jelenti) igényelte az ADT-t.

A Könyvtári Stratégia tervezete is kiemelte a digitalizálás folytatását. A 2008–2013-as stratégiában ugyan megjelent a digitalizálás, de mivel ezt a feladatot akkor is országos koordinációval képzeltek el és az OSZK akkori vezetése vállalta fel, 2010 elejétől az új vezetés már nem tudta ezt az irányt követni és az ELDORADO projekt a hozzá fűzött reményeket nem tudta beteljesíteni.

A digitalizálás kapcsán fontos megemlíteni, hogy csak akkor lehetünk ebben sikeresek, ha létrehozunk egy központi adatbázist, vagy katasztert, amibe minden intézmény felviszi (metaadatszinten), hogy mit digitalizált már, illetve meghatározott időn belül mit fog digitalizálni, hogy ugyanazt a munkaanyagot ne hajtsuk végre többször. Az OSZK infrastrukturális fejlesztési projektje nagy tömegű digitalizálást is tartalmaz, elsősorban a saját állományukból, azonban ez tipikusan olyan feladat, amit együttműködés nélkül képtelenség megoldani. Az országos/nemzeti digitalizálás kapcsán már több félresiklott projekt volt a 2000-es évek elején, mert

nem a nemzeti könyvtár koordinálta a feladatokat, és nem könyvtáros szakemberekre bízta, hanem a vállalkozói szférára. A digitalizálással létrejövő dokumentum ugyanúgy közgyűteményi elhelyezést és feldolgozást igényel, mint a nyomtatott, csak így tudjuk biztosítani a nyílt hozzáférést kulturális örökségünkhöz.

A Közgyűteményi Digitalizálási Stratégiát követően joggal várja a szakma a Könyvtári Digitalizálási Stratégiát, ami még várat magára.

Az utolsó előtti helyre a szakkönyvtár „hiteleshely” funkciója került 8,1 ponttal, ami a tízes skálán egyáltalán nem rossz átlagpont. Bízom benne, hogy a viszonylag magas pont azt jelenti, hogy a könyvtár eredeti feladatának csupán kibővüléséről beszélünk. A „hiteleshely” kifejezést egyre többen és egyre célirányosabban használják a 21. század könyvtárait²⁶, utalva arra, hogy a könyvtárak mai „hitelesítő” szerepe épp oly fontos, mint a közepkorban, mikor a káptalani „hiteleshely” pecséttel ellátott dokumentumban szerepelt információ minden kétségen felül állt. Az internet világa, az előre törő elektronikus dokumentumok sokasága, a nyílt hozzáféréssel elérhető dokumentumok számos áltudományos és hamis információt tartalmazhatnak. Új feladat kiszűrni a predátor OA-folyóiratokat, megkeresni egy-egy adat, információ eredetét, melyek tovább erősítik a könyvtár „hiteleshely” szerepét. A könyvtár, mint „hiteleshely” az adott fizikai tér kapcsán is fontos, hiszen a virtuális térben elveszőben lévő kutatókat, felhasználókat a könyvtár épület adta valósága irányítja útba, ahová be lehet menni, meg lehet kérdezni, meg lehet keresni az adott kérdésre a választ.

A legkevésbé hat a könyvtárakra az *adat-, szöveg- és tudomány társadalmasítása*.

Az adat- és szövegbányászat területén még nagyon kevés elemzés készült, ez az a terület ahol könyvtáros, informatikus és az adott szakma kutatója együtt dolgozhat. Az egyre nagyobb tömegben hozzáférhető (digitális) szöveg adja magát a további elemzésre. Azonban könyvtári területen is élhetünk az adatok ember által nem értelmezhető halmazának elemzésével. Adatbányászat segítségével pontosíthatjuk gyűjteményünk használatát, felhasználóink által kölcsönzött dokumentumok jellegét és típusát, az adatvédelmi törvény adta lehetőségek keretein belül saját intézményünk javára és fejlesztésére fordíthatjuk a technológiát.

A *tudomány társadalmiasítása* (citizen science) valóban távol áll még a magyar kutatóktól, a tudományos világ még mindig nagyon zárt és hierarchikus, annak ellenére, hogy a Magyar Tudományos Akadémia sok programot szervez a tudomány népszerűsítése érdekében, leginkább minden év novemberében, a tudomány napja (november 3.) alkalmából. Azonban a társadalmiasítás nem egyenlő a népszerűsítéssel. A társadalmiasítás a civil társadalom bevonását jelenti a kutatásokba. Hazánkban ez nem terjedt el, és ha a gyors információáramlás hatására közös kutatási projektek lesznek is, a könyvtárakat csak később fogják elérni. Nem hiszem, hogy kimaradnánk ebből a folyamatból, de véleményem szerint ez a mozgalom lassan ér el hazánkba, így csak késleltetve fogjuk érezni a könyvtári hatását is.

Összegezve, a szakkönyvtári terület vezetőinek, kimagasló szakembereinek a véleményét és az általuk adott pontértékeket, azt tartom lényegesnek és meghatározónak, hogy az átlagértékek magasak, egyik trendnél, fejlesztési területnél sincs 6 alatt az átlag. Tehát az általam azonosított trendeket a szakma vezető szakemberei is fontosnak tartják, a kérdés a hangsúlyokon van. Öt, vagy annál alacsonyabb osztályzatot két kolléga adott, egyikőjük a tudománymetria átalakulását és az adat- és szövegbányászatot 5 pontra értékelte illetve a digitalizálást 4 pontra, míg a másik kolléga a tudomány társadalmiasítását egyáltalán nem tekintette befolyásoló tényezőnek, 2 pontot adott, ezen kívül pedig az Országos Könyvtári Rendszerre mint könyvtárainkra ható tényezőre egyszerre adott nulla pontot és 10 pontot. A súlypontok különbözősége a különböző szakkönyvtári feladatokból adódik, nyilvánvalóan minden szakember a saját intézménye szemszögéből tekintett a trendekre.

1. táblázat

A hazai szakkönyvtárakra ható trendek

Új könyvtárosi készségek, kompetenciák	10
Együttműködésen alapuló új generációs könyvtári platform bevezetése	10
Nyílt hozzáférés a tudományos publikációkhoz, adatokhoz – OA, OS, OD	10
Országos Könyvtári Rendszer	10
A könyvtár hitelesítő szerepe – „hiteleshely”	8
Digitalizálás	7
Adatbányászat, szövegbányászat	7
A tudománymetria átalakulása	7
A tudomány társadalmiasítása – Citizen Science	7

Az olvasó joggal kérdezheti, hogy mit gondol a cikk írója az általa felvázolt trendekről. Én a következők szerint súlyozom a hazai szakkönyvtárakra ható trendeket, fejlesztési irányokat (1. táblázat).

Az általam azonosított trendeket a pontozásból következtetve látják a szakemberek, de kivár a szakkönyvtári közösség.

Várnak, a megfelelő hívó szóra várnak. Szükség van egy szakmailag elfogadott iránymutatásra, egy erős, szókimondó lobbierőre. Szakmánkban úr van, ha nem vigyázunk, ez az úr egyre tágabb lesz. Hiába dolgoznak az országos szakkönyvtárak a maguk területén kiválóan, elszigeteltek egymástól. Országos (szakkönyvtári) stratégia nélkül mindenki csak a saját feje után megy, nincs konszenzus. Ha nincsenek közös célok, nem lehetnek közös eredmények sem, melyhez központi forrást lehetne biztosítani. Stratégiát kell alkotni, közös tudományos és szakkönyvtári stratégiát, ki kell dolgozni azokat az irányokat, amelyek az együttműködésen és az összefogáson alapulnak. Nincs felesleges tanulás és soha nincs felesleges munka, nincs felesleges tagja a szakkönyvtári közösségnek.

Együtt kell alakítani a szakkönyvtári rendszert, el kell osztani és közösen kell meghatározni az országos feladatokért felelős intézményeket. Észre kell vennünk, hogy a világ változik, a könyvtáraknak is változniuk kell, nem lehet halogatni a feladatot. A magyar könyvtári rendszer már bizonyított, többször képes volt újjászerveződni és megújulni. A meglévő könyvtári rendszerre építve kell kidolgoznunk és végrehajtanunk az új, közös szakkönyvtári stratégiát.

Irodalom

1404/2017. (VI.28.) Korm. határozat

https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A17H1404.KOR×hift=ffffff4&xtreferer=00000001.TXT

(letöltve: 2018. 07. 19.)

1605/2016. (XI. 8.) Korm. határozat Az Országos Széchényi Könyvtár informatikai fejlesztéséhez szükséges források biztosításáról

Magyar Közlöny, 2016. 172. sz. 76325. p.

<http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK16172.pdf>

(letöltve: 2018. 07. 19.)

Bilicsi, Erika – Dér, Ádám – Lencsés, Ákos: Az Open Access támogatásának közép-európai gyakorlata: Nemzetközi konferencia az MTA Könyvtár és Információs Központban. In: Könyv, könyvtár, könyvtáros 2017. 2. sz. 20-28. p.

http://real.mtak.hu/34102/1/pasteur4oa_konferencia_budapest.pdf

(letöltve: 2018. 07. 20.)

Brit nemzeti könyvtár, British Library honlapja

<https://www.bl.uk/britishlibrary/~media/bl/global/projects/living-knowledge/documents/living-knowledge-the-british-library-2015-2023.pdf>

(letöltve: 2018. 07. 19.)

BIBSYS Consortium switches to Alma. In: Research information

<https://www.researchinformation.info/news/bibsys-consortium-switches-alma>

(letöltve: 2018. 07. 19.)

Dán nemzeti könyvtár honlapja

<http://www.kb.dk/en/kb/organisation/fusion/start.html>

(letöltve: 2018. 07. 19.)

Dán nemzeti és egyetemi könyvtár honlapja, Mission, vision and strategy 2015-2018

http://en.statsbiblioteket.dk/about-the-library/mission-vision-and-strategy/Folder_Strategi_20152018_UK.pdf

(letöltve: 2018. 07. 19.)

Dancs Szabolcs: Könyvtári szolgáltatási platformok, avagy ami az IKR-ek után következik. In: Könyvtári Figyelő, 2015. 3. sz. 359-371. old.

http://epa.oszk.hu/00100/00143/00304/pdf/EPA00143_konyvtari_figyelo_2015_3_359-371.pdf

(letöltve: 2018. 07. 20.)

Dér Ádám: Open Access: a gyakorlati megvalósítást elősegítő és hátráltató tényezők

http://konyvtar.ksh.hu/inc/seregszemle_2018/prezi/01_Der_Adam.pdf

(letöltve: 2018. 07. 20.)

Dippold Péter: Trendek az európai könyvtárügyben. In: Könyvtári Figyelő, 2016. 1. sz. 71-112. p.

http://epa.oszk.hu/00100/00143/00090/pdf/EPA00143_konyvtari_figyelo_2014_1_071-112.pdf

(letöltve: 2018. 07. 20.)

Elektronikus Információszolgáltatás Nemzeti Program honlapja, Adatbázisok

<http://eisz.mtak.hu/index.php/hu/adatbazisok.html#arcanum-digitalis-tudomanytar-adt>

(letöltve: 2018. 07. 20.)

Elektronikus Információszolgáltatás Nemzeti Program honlapja, Őnrészek

<http://eisz.mtak.hu/index.php/hu/informaciok.html#onreszek>

(letöltve: 2018. 07. 20.)

Elektronikus Információszolgáltatás (EISZ) Nemzeti Program honlapja, Open Access megállapodás a Taylor & Francis kiadóval

<http://eisz.mtak.hu/index.php/hu/open-access/215-open-access-megallapodas-a-taylor-francis-kiadoval-2.html>

(letöltve: 2018. 07. 20.)

Elektronikus Információszolgáltatás (EISZ) Nemzeti Program honlapja, Open Access megállapodás a De Gruyter kiadóval

<http://eisz.mtak.hu/index.php/hu/open-access/232-open-access-megallapodas-a-de-gruyter-kiadoval.html>

(letöltve: 2018. 07. 20.)

The Ex Libris platform will provide a unified national approach to the management, discovery, and delivery of resources to Polish libraries of all types and sizes

<https://www.exlibrisgroup.com/press-release/the-national-library-of-poland-selects-ex-libris-alma-and-primis-as-basis-for-establishing-a-nationwide-library-network/>

(letöltve: 2018. 07. 20.)

Fehér Miklós: Magyar Könyvtárosok Egyesülete. Műhelynapok sorozat 2013–2014. Tézisek (2014. 02. 19.)

http://mke.info.hu/wp-content/uploads/2010/10/MKE-muhelynapok_2013_2014_Osszefoglaló_Tezisek.pdf

(letöltve: 2018. 07. 19.)

A felsőoktatási könyvtárak stratégiai fejlesztési irányai 2018–2023

http://ekk.org.hu/sites/default/files/EKFJ_2018_2023a.pdf

(letöltve: 2018. 07. 20.)

Gaálné Kalydy Dóra: LIBER Journées - LIBER napok könyvtárvezetőknek. In: Könyvtári Figyelő 2017. 4. sz. 583-588. p.

Holl András: Beszéljünk nyíltan a nyílt hozzáférésről. In: Magyar Tudomány, 2017. 2. sz. 224-227. p.

http://epa.oszk.hu/00600/00691/00161/pdf/EPA00691_mtud_2017_02_224-227.pdf

(letöltve: 2018. 07. 20.)

Holland nemzeti könyvtár honlapja, Strategic plan 2015–2018

<https://www.kb.nl/en/news/2015/strategic-plan-2015-2018>

(letöltve: 2018.07. 20.)

Hubay Miklós: A könyvtári feldolgozás új paradigmája
<http://kshkonyvtar.videotorium.hu/hu/recordings/19299/a-konyvtari-feldolgozas-uj-paradigmaja>
 (letöltve: 2018. 07. 20.)

IFLA Trend Report
<https://trends.ifa.org/>
 (letöltve: 2018. 07. 20.)

Karácsony Gyöngyi: OpenAIRE: Az európai tudományos kutatás digitális névjegye. In: [Tudományos és műszaki tájékoztatás](#), 2012. 1. sz. 3–12. p.
http://epa.oszk.hu/03000/03071/00050/pdf/EPA03071_tmt_2012_01_03-12.pdf
 (letöltve: 2018. 07. 20.)

Karácsony Gyöngyi: Stratégia mint folyamat: A DEENK Stratégiai Terv 2016-2020 első éve. In: [Tudományos és műszaki tájékoztatás](#), 2017. (64. évf.) 2. sz. 83–96. p.
http://epa.oszk.hu/03000/03071/00104/pdf/EPA03071_tmt_2017_02_083-096.pdf
 (letöltve: 2017. 01. 28.)

Kevházi Katalin: Nyílt hozzáférés a gyakorlatban In: [Tudományos és műszaki tájékoztatás](#), 2016. 5. sz. 193–197. old.
http://epa.oszk.hu/03000/03071/00096/pdf/EPA03071_tmt_2016_05_193-197.pdf
 (letöltve: 2018. 07. 20.)

Kokas Károly, Nagy Gyula, Molnár Sándor: A könyvtárak jövőjéről – Reflexiók egy előzetes kutatási jelentés kapcsán. In: [Tudományos és Műszaki Tájékoztatás](#), 2017. 2. sz. 64–82. p.
http://epa.oszk.hu/03000/03071/00104/pdf/EPA03071_tmt_2017_02_064-082.pdf
 (letöltve: 2017. 07. 20.)

Közgyűteményi Digitalizálási Stratégia, Magyarország Kormánya oldala
http://www.kormany.hu/download/9/ac/11000/K%C3%B6zgy%C5%B1item%C3%A9nyi%20Digitaliz%C3%A1si%20Strat%C3%A9gia_2017-2025.pdf
 (letöltve: 2018. 07. 20.)

Központi Statisztikai Hivatal Könyvtár honlapján elérhető IKSZ Tudományos és szakkönyvtárak tagozat által kiadott állásfoglalás
<http://konyvtar.ksh.hu/iksz/inc/docs/bovitett.pdf>
 (letöltve: 2018. 07. 20.)

Lengyel könyvtárosok egyesületének honlapja, PLA Strategy 2010-2021
http://www.sbp.pl/repository/wersja_angielska/about_sbp/PLA_Strategy_2010-2021.pdf
 (letöltve: 2018. 07. 20.)

Lovász Dávid: Beszámoló az idei Muzeum@Digit Konferenciáról (2017. november 28–29.) In: Kalauz – a PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont Szolgáltatástámogató honlapja.
<http://kalauz.lib.pte.hu/beszamolo-az-idei-muzeumdigit-konferenciarol-2017-november-28-29/#dn02>
 (letöltve: 2018. 07. 20.)

Magyar Közlöny, 2016. 172. sz. 76325. p.
<http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK16172.pdf>
 (letöltve: 2018. 07. 19.)

Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ honlapja, Szándéknyilatkozat
http://konyvtar.mta.hu/index.php?name=v_1_5_szandeknyilatkozat
 (letöltve: 2018. 07. 19.)

Makara Gábor: Nyílt hozzáférést a tudományos eredményekhez. Forradalom a tudományos közlések világában? In: [Magyar orvosi nyelv](#), 2016. 2. sz. 80–85. p.
http://real.mtak.hu/50185/1/MONY_2016_02_Ny%C3%A9lt%20Makara.pdf
 (letöltve: 2018. 07.20.)

Monok István: A szakkönyvtárak szerepe a tudományos kutatás szabadságának kivívásában: egy európai történet, magyarországi példákkal. In: [Könyv, könyvtár, könyvtáros](#), 2017. 11. sz. 39–45. p.

Monok István: Kulturális digitalizálás. A könyvnyomtatás ígéret volt – és az internet? In: [Könyvtári Figyelő](#), 2017. 1. sz. 36–41. p.
http://epa.oszk.hu/00100/00143/00343/pdf/EPA00143_konyvtari_figyelo_2017_1_036-041.pdf
 (letöltve: 2018. 07. 20.)

Monok István: Új hatalmi viszonyok a tudományos információk megosztásában. In: [Magyar tudomány](#), 2016. 6. sz. 690–696. p.
http://epa.oszk.hu/00600/00691/00153/pdf/EPA00691_mtud_2016_06_690-696.pdf
 (letöltve: 2018. 07. 20.)

Német könyvtáros egyesület angol nyelvű jelentése a német könyvtárak helyzetéről az egyesület hivatalos honlapjáról
http://www.bibliotheksverband.de/fileadmin/user_upload/DBV/publikationen/dbv_Bericht_2017_RZ_engl_Web.pdf
 (letöltve: 2018. 07. 19.)

Norvég nemzeti könyvtár honlapja - Bibliotekutvikling
<https://bibliotekutvikling.no/content/uploads/2016/09/LibraryStrategy-EnglishVersion.pdf>
 (letöltve: 2018. 07. 19.)

Open Access honlap – MTA Könyvtár és Információs Központ
http://openaccess.mtak.hu/dokumentumok/mta_hatarozas_t_oa_2016.pdf
 (letöltve: 2018. 07. 20.)

Rácz Ágnes: A nemzeti könyvtár szerepe a magyar könyvtári hálózatban. Korreferátum az MKE rendezvényén. In: [Könyvtári figyelő](#), 2017. 1. sz. 42–45. p.
http://epa.oszk.hu/00100/00143/00343/pdf/EPA00143_konyvtari_figyelo_2017_1_042-045.pdf
 (letöltve: 2018. 07. 19.)

Reserach Council UK honlapja

<http://www.rcuk.ac.uk/research/openaccess/policy/>

(letöltve: 2018. 07. 19.)

Research Libraries Powering Sustainable Knowledge in the Digital Age, LIBER Strategy 2018–2022

<https://libereurope.eu/wp-content/uploads/2017/11/LIBER-Strategy-2018-2022.pdf>

(letöltve: 2018. 07. 20.)

Robert K. Logan with Marshall McLuhan: The future of the Library: from Electric Media to Digital Media. - New York : Peter Lang Publishing Inc., 2016. - 220. p.

Rózsa Dávid: Szakkönyvtár a holnap határán. – Budapest : KSH Könyvtár, 2018. – 236 p.

Society of College, National and University Libraries honlapja

<https://sconul.ac.uk/sites/default/files/documents/SCONUL%20Report%20Mapping%20the%20Future%20of%20Academic%20Libraries.pdf>

(letöltve: 2018. 07. 19.)

Sörény Edina: A könyvtári stratégia céljai 2014–2020. Az egri vándorgyűlésen elhangzott előadás diaképei.

http://mke.info.hu/konyvtarvilag/files/2013/08/A-k%C3%B6nyvt%C3%A1ri-strat%C3%A9gia-c%C3%A9ljai-2014-2020_Soreny-Edina.pdf

(letöltve: 2018. 07. 19.)

Stang, Taylor: Librarians: the new research data management experts. How growth in research data is spurring a shift in the librarian's role. In: Elsevier Connect. 2016. május 3.

<https://www.elsevier.com/connect/librarians-the-new-research-data-management-experts>

(letöltve: 2018. 07. 19.)

Szakkönyvtári Seregszemle

http://konyvtar.ksh.hu/index.php?s=seregszemle_2018

(letöltve: 2018. 07. 20.)

Szlovák Kulturális Minisztérium angol nyelvű honlapja, Development Strategy for Slovak Librarianship 2015–2020 (pdf)

<http://www.culture.gov.sk/legislation-1ce.html>

(letöltve: 2018. 07. 19.)

A Vándorgyűlésen előterjesztett stratégiai vitaanyaghoz a szervezetektől és a vezetőség tagjaitól eddig beérkezett észrevételek In: Könyvtárvilág, 2013. 8. sz.

<http://mke.info.hu/konyvtarvilag/2013/08/a-vandorgyulesen-eloterjesztett-strategiai-vitaanyaghoz-a-szervezetektol-es-a-vezetoseg-tagjaitol-eddig-beerkezett-eszrevetelek/737/#more-737>

(letöltve: 2018. 07. 19.)

Zsömle Viktor: Útban a Smart Library felé? – Könyvtári lehetőségek az Internet of Things korában

<http://kshkonyvtar.videotorium.hu/hu/recordings/19290/ut-ban-a-smart-library-fele>

(letöltve: 2018. 07. 20.)

Trends in the Czech Librarianship: aims for 2015 and how to achieve them.

<http://konceptce.knihovna.cz/wp-content/uploads/2013/09/Trends-in-the-Czech-librarianship.pdf>

(letöltve: 2018. 07. 19.)

Hivatkozások

- ¹ Sörény Edina: A könyvtári stratégia céljai 2014-2020. Az egri vándorgyűlésen elhangzott előadás diaképei. http://mke.info.hu/konyvtarvilag/files/2013/08/A-k%C3%B6nyvt%C3%A1ri-strat%C3%A9gia-c%C3%A9ljai-2014-2020_Soreny-Edina.pdf (letöltve: 2018. 03. 24.)
- ² Szándéknyilatkozat egy újgenerációs könyvtári platform szükségességéről https://konyvtar.mta.hu/index.php?name=v_1_5_szandeknyilatkozat (letöltve: 2018. 07. 19.)
- ³ In: Magyar Közlöny, 2016. 172. sz. 76325. p. <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK16172.pdf> (letöltve: 2018. 07. 19.)
- ⁴ Az aláíró könyvtárak: KSH Könyvtár, BME Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár, ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár, Könyvtári Intézet Könyvtártudományi Szakkönyvtár, MTA Könyvtár és Információs Központ, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Magyar Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár Mezőgazdasági Könyvtár, Óbudai Egyetem Egyetemi Könyvtár, Országos Idegennyelvű Könyvtár, Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, Országos Rabbiképző Zsidó Egyetem Könyvtára, Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont, Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Könyvtár, Szent István Egyetem Kosáry Domokos Könyvtár és Levéltár, Eszterházy Károly Egyetem Tittel Pál Könyvtár, Pannon Egyetem Egyetemi Könyvtár és Levéltár, Semmelweis Egyetem Könyvtár, Széchenyi István Egyetem Egyetemi Könyvtár, Miskolci Egyetem Könyvtár, levéltár, Múzeum; Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala Frecskay János Szakkönyvtár, Színház- és Filmművészeti Egyetem Könyvtár, Apór Vilmos Katolikus Főiskola Könyvtára, Országos Széchenyi Könyvtár
- ⁵ A KSH Könyvtár honlapján elérhető IKSZ Tudományos és szakkönyvtárak tagozat által kiadott állásfoglalás <http://konyvtar.ksh.hu/iksz/inc/docs/bovitett.pdf> (letöltve: 2018. 07. 19.)
- ⁶ Szakkönyvtári Seregszemle http://konyvtar.ksh.hu/index.php?s=seregszemle_2018 (letöltve: 2018. 07. 20.)

- ⁷ Dér Ádám: Open Access: a gyakorlati megvalósítást elősegítő és hátráltató tényezők
http://konyvtar.ksh.hu/inc/seregszemle_2018/prezi/01_Der_Adam.pdf
(letöltve: 2018. 07. 20.)
- ⁸ Zsömle Viktor: Útban a Smart Library felé? – Könyvtári lehetőségek az Internet of Things korában
<http://kshkonyvtar.videotorium.hu/hu/recordings/19290/utban-a-smart-library-fele>
(letöltve: 2018. 07. 20.)
- ⁹ Hubay Miklós: A könyvtári feldolgozás új paradigmája
<http://kshkonyvtar.videotorium.hu/hu/recordings/19299/a-konyvtari-feldolgozas-uj-paradigmaja>
(letöltve: 2018. 07. 20.)
- ¹⁰ A felsőoktatási könyvtárak stratégiai fejlesztési irányai 2018-2023
http://ekk.org.hu/sites/default/files/EKFJ_2018_2023_a.pdf
(letöltve: 2018. 07. 20.)
- ¹¹ Fazokas Eszter (OSZK KI KSZK), Fülöp Ágnes (KSHK), Giczi András (BME OMIKK), Holl András (MTA KIK), Keszeiné Barki Katalin (ELTE SEK), Kokas Károly (SZTE KK), Kovácsné Koreny Ágnes (FSZEK), Markója Szilárd (OGYK), Monok István (MTA KIK), Naszádos Edit (MTA KIK), Papp Annamária (OIK), Péterfi Rita (OPKM), Téglási Ágnes (MTA KIK)
- ¹² Open Access megállapodás a Taylor & Francis kiadóval
<http://eisz.mtak.hu/index.php/hu/open-access/215-open-access-megallapodas-a-taylor-francis-kiadoval-2.html>
(letöltve: 2018. 07. 20.)
- ¹³ Open Access megállapodás a De Gruyter kiadóval
<http://eisz.mtak.hu/index.php/hu/open-access/232-open-access-megallapodas-a-de-gruyter-kiadoval.html>
(letöltve: 2018. 07. 20.)
- ¹⁴ Bilicsi, Erika – Dér, Ádám – Lencsés, Ákos: Az Open Access támogatásának közép-európai gyakorlata: Nemzetközi konferencia az MTA Könyvtár és Információs Központban. In: Könyv, könyvtár, könyvtáros 2017. 2. sz. 20–28. p.
http://real.mtak.hu/34102/1/pasteur4oa_konferencia_budapest.pdf
(letöltve: 2018. 07. 20.)
- ¹⁵ Reserach Council UK honlapja
<http://www.rcuk.ac.uk/research/openaccess/policy/>
(letöltve: 2018. 07. 20.)
- ¹⁶ Open Access honlap – MTA Könyvtár és Információs Központ
http://openaccess.mtak.hu/dokumentumok/mta_hatarozat_oa_2016.pdf
(letöltve: 2018. 07. 20.)
- ¹⁷ Stang, Taylor: Librarians: the new research data management experts. How growth in research data is spurring a shift in the librarian’s role. In: Elsevier Connect. 2016. május 3.
<https://www.elsevier.com/connect/librarians-the-new-research-data-management-experts>
(letöltve: 2018. 07. 20.)
- ¹⁸ Research Libraries Powering Sustainable Knowledge in the Digital Age, LIBER Strategy 2018-2022
<https://libereurope.eu/wp-content/uploads/2017/11/LIBER-Strategy-2018-2022.pdf>
(letöltve: 2018. 07. 20.)
- ¹⁹ A holland nemzeti könyvtár honlapja – a stratégiai terv angol nyelvű leírása
<https://www.kb.nl/en/news/2015/strategic-plan-2015-2018>
(letöltve: 2018.07. 20.)
- ²⁰ Monok István ötlete alapján.
- ²¹ The Ex Libris platform will provide a unified national approach to the management, discovery, and delivery of resources to Polish libraries of all types and sizes
<https://www.exlibrisgroup.com/press-release/the-national-library-of-poland-selects-ex-libris-alma-and-primo-as-basis-for-establishing-a-nationwide-library-network/>
(letöltve: 2018. 07. 20.)
- ²² 1404/2017. (VI.28.) Korm. határozat
https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A17H1404.KOR×hift=ffffff4&xtreferer=00000001.TXT
(letöltve: 2018. 07. 20.)
- ²³ Lovász Dávid: Beszámoló az idej Muzeum@Digit Konferenciáról (2017. november 28-29) In: Kalauz – a PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont Szolgáltatástámogató honlapja.
<http://kalauz.lib.pte.hu/beszamolo-az-idei-muzeumdigit-konferenciarol-2017-november-28-29/#dn02>
(letöltve: 2018. 07. 20.)
- ²⁴ EISZ honlap, Önrészek
<http://eisz.mtak.hu/index.php/hu/informaciok.html#onreszek>
(letöltve: 2018. 07. 20.)

- ²⁵ EISZ honlap, Adatbázisok
<http://eisz.mtak.hu/index.php/hu/adatbazisok.html#arcanum-digitalis-tudomanytar-adt>
(letöltve: 2018. 07. 20.)
- ²⁶ Kokas Károly – Nagy Gyula – Molnár Sándor: A könyvtárak jövőjéről – Reflexiók egy előzetes kutatási jelentés kapcsán. In: Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 2017. 2. sz. 64–82. p.
http://epa.oszk.hu/03000/03071/00104/pdf/EPA03071_tmt_2017_02_064-082.pdf
(letöltve: 2018. 07. 20.)

Beérkezett: 2018. VII. 29-én.

Gaáiné Kalydy Dóra
az MTA Könyvtár és Információs
Központ
általános főigazgató-helyettese.
E-mail: kalydy.dora@konyvtar.mta.hu